

Plenum

Onsdag 2.12.2015 kl. 13.59—20.20

9. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om Enheten för hälso- och sjukvård för fångar och vissa lagar som har samband med den

Regeringens proposition RP 49/2015 rd

Utskottets betänkande ShUB 10/2015 rd

Första behandlingen

Andre vice talman Paula Risikko: Ärende 9 på dagordningen presenteras för första behandling. Till grund för behandlingen ligger social- och hälsovårdsutskottets betänkande ShUB 10/2015 rd. Nu ska riksdagen besluta om innehållet i lagförslagen.

Debatt

18.28 **Tuula Haatainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta on antanut mietintönsä hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Vankiterveydenhuollon yksiköstä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Tähän on saatu lakivaliokunnan lausunto ja kuultu asiantuntijat, ja sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö on yksimielinen.

Tässä esityksessähän esitetään, että vankien terveydenhuollon järjestäminen siirrettäisiin oikeusministeriön hallinnonalalta sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan alalle ja siellä sitten THL:n tulosohjaukseen. Näin ollen tällä esityksellä pyritään saamaan vankien asiat sosiaali- ja terveydenhuollon osalta samaan tilaan kuin yleisesti ihmisten asiat on hoidettu yhteiskunnassa, eli tämmöinen normaaliusperiaate on tässä lähtökohtana. Tämän muutoksen tavoitteena on myös toteuttaa vakiintuneena pidettyä vankeinhoidon kansainvälisyyden periaatetta, jonka mukaan vankilan terveydenhuoltohenkilökunnan ei tulisi osallistua minkäänlaisiin valvonnan ja järjestyksen ylläpidon tehtäviin.

Vankien terveydentilahan on tunnetusti heikko: on paljon päihdeongelmia, mielenterveyshäiriöitä, tartuntatauteja. Ja valtiokunta mietinnössään myös totesi, että näistä syistä valtiokunta pitää tärkeänä sitä, että tämä uudistus voi mahdollistaa ja edesauttaa sitä, että vankien terveydentilan ennalta ehkäisevään työhön voidaan panostaa, ja myös, että terveydenhoito on asiallisesti hoidettu.

Valtiokunta myös korosti sitä, että on tärkeää, että hallinnollisesti ollaan samalla sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalalla, ja erityisesti tämä liittyy myös siihen vaiheeseen, kun vankilasta kotiudutaan. Siirtymävaiheessa on myös tärkeää, että sitten palvelut jatkuvat katkeamattomina ja voidaan myös varmistaa sitten siellä siviilissä selviytyminen ja sosiaali- ja terveydenhuollon asioiden asianmukainen hoito. Eli näin ollen valtiokunta pitää tätä hallinnonalan siirtoa tärkeänä ja hyvänä asiana, sitä, että vankiterveydenhuolto liittyy nyt sitten kiinteämmäksi osaksi yleistä terveydenhuoltoa.

Punkt i protokollet PR 74/2015 rd

Tässä lakivaliokunnan lausunnossa oli muutamia asioita, joita haluttiin tässä laissa täsmennettäväksi. Täsmennykset liittyvät terveydenhuollon ammattihenkilöiden potilasrekisterimerkintöjä samoin kuin eri hallinnonalan toimijoiden välistä tiedonkulkua koskeviin säädöksiin, ja niihin tuolla pykälissä on sitten muutosesitykset. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että nämä muutokset nyt sitten lakiin sisällytetään.

Lakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota myös tämän järjestelmän uudistuksen aiheuttamiin kustannuksiin. THL:n toiminnan järjestäminen aiheuttaa tämän esityksen mukaan 250 000 euron pysyvän vuosittaisen lisäkustannuksen. Lisäksi tästä aiheutuu myös Valviralle 70 000 euron ja aluehallintovirastolle 150 000 euron lisävoimavaratarve näiden uudistusten valmisteluun jo aiemmin kohdistetun määrärahan lisäksi. Näin ollen sosiaali- ja terveysvaliokunta piti tärkeänä, ettei tämä hallinnonalan siirto aiheuta merkittäviä lisäkustannuksia ja että sitten tämän siirron vaikutuksia ja toimivuutta myös huolellisesti seurataan.

Valiokunnan yksityiskohtaisissa perusteluissa sitten todetaan nämä muutokset näihin lakipykäliin:

1. laissa 5 §:ään tulee siis muutos. Eli Rikosseuraamuslaitoksen palvelukseen jää nyt terveydenhuollon ammattihenkilöitä, joilla on muiden tehtävien ohella potilaan hoitoon liittyviä tehtäviä, ja koska Rikosseuraamuslaitoksella ei jatkossa enää ole omaa potilasrekisteriä, valiokunta ehdottaa tuota 2 momentin täydentämistä siten, että nämä ammattihenkilöt tallettavat potilaan hoitoon liittyvät tiedot vankiterveydenhuollon potilasrekisteriin.

Sitten tuli siis uusi 16 §, ja se koskee ilmoitusta Rikosseuraamuslaitoksen yksikölle. Valiokunta ehdottaa lakivaliokunnan lausunnon mukaisesti säännöstä Vankiterveydenhuollon yksikön mahdollisuudesta ilmoittaa Rikosseuraamuslaitokselle, kun on syytä epäillä vangin aiheuttavan vaaraa laitoksen järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muiden henkilöiden turvallisuudelle. Ilmoittaminen koskee vangin mahdollista vaarallisuutta siten, ettei ilmoitus sisällä tietoa vangin sairauden laadusta tai muista terveydentilan tai hoidon yksityiskohdista.

Sitten siellä on muutamia muita täsmennyksiä, viittaustäsmennyksiä.

Näillä muutoksilla, jotka tästä mietinnöstä näkyvät, sosiaali- ja terveysvaliokunta yksimielisesti esittää tämän lain hyväksymistä.

18.34 Kari Kulmala ps: Arvoisa rouva puhemies! Esityksen tavoitteena on liittää vankiterveydenhuolto kiinteämmäksi osaksi muuta terveydenhuoltoa sekä terveydenhuollon ohjauksen ja valvonnan piiriin. Mielestäni tämä on kokonaisuutena hyvä asia.

Vankeuslain 3 §:n mukaan vankeuden sisältönä on vapauden menetys tai sen rajoittaminen. Vankeuden täytäntöönpano ei saa lain mukaan kuitenkaan aiheuttaa vangin oikeuksiin eikä olosuhteisiin muita rajoituksia kuin niitä, joista säädetään lailla tai jotka välttämättä seuraavat itse rangaistuksesta. Saman lain mukaan vankiloiden olot on järjestettävä niin pitkälle kuin mahdollista vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja. Mielestäni tämä on jo varsin hyvin toteutunut. Lisäksi vangin mahdollisuuksia ylläpitää terveyttään ja toimintakykyään on tuettava ja pyrittävä ehkäisemään vapauden menetyksestä aiheutuvia haittoja. Tällä vankiterveydenhuollon järjestämisvastuun siirrolla toteutetaan samalla edellä todettua normaalisuusperiaatetta, kuten edellinen edustaja kertoi.

Suomalaisen vankeinhoidon tavoitteeksi on jo 1800-luvulla kirjattu vankien sosiaalinen ja ammatillinen kuntouttaminen sekä vankien itsetunnon vahvistaminen. Rikosseuraamusviraston resurssit ovat tällä hetkellä niin minimaaliset, että vankeuslain mukaista kuntout-

Punkt i protokollet PR 74/2015 rd

tavaa työtä ja erilaisia kuntoutuksia on erittäin haasteellista toteuttaa. Valtion säästöt näkyvät esimerkiksi vankiloiden päihdeohjelmissa siten, että muun muassa hoito-ohjelmia on lopetettu vankiloissa kokonaan, viimeksi Kiskon yhteisöhoito Keravan vankilassa. Vankiloiden kiinteistöhuoltoja on ulkoistettu, jolloin vangeilta katoaa työpaikkoja ulkotöistä. Myös vankilapappien resurssit ovat uhattuina.

Suuri osa rikoksentekeijöistä on päihdeongelmaisia, ja siksi päihdekuntoutuksella on keskeinen merkitys sekä vankilassaoloaikana että vapautusvaiheessa. Päihdekuntoutusohjelmien kehittäminen ei ole enää ollut vankeinhoiton keskiössä samoin kuin vuosituhannen vaihteessa. Pitäisi muistaa, että vankeinhoitolaitokset ovat suurimpia päihdekuntoutuslaitoksia ja vankilaan päädyttyessä päihdekuntoutus on vangille mahdollisuus jopa uuteen elämään, koska vankilaympäristö on lähtökohtaisesti päihdeeton. Päihdekuntoutusohjelmissä voi syntyä vankien ja ohjaajien välistä luottamusta lisääviä käytäntöjä, jotka edistävät vankien henkilökohtaista tukemista ja vapautumisen valmistelua. Päihdeohjelmat voivat parhaimmillaan toimia siltana vankilan ja kunnallisten toimijoiden välillä ja keinoa rakentaa jatkumoa esimerkiksi valvotun koevapauden ajaksi. Olisi kaikkien edun mukaista, että vangit saisivat riittävää kuntoutusta oikeaan aikaan.

Kuten edellä mainitsin, vankeusaika on parasta mahdollista aikaa hoitaa päihdeongelmia. Riittävät päihdepalvelut ja ennalta ehkäisevä työ vähentävät myös vankilaan uudelleen joutuneiden määrää. Yksikin kuntoutunut päihdeongelmainen rikoksenuusija on melkoinen säästö yhteiskunnalle. Kun yksi vanki maksaa yhteiskunnalle noin 200 euroa vuorokaudessa ja 73 000 euroa vuodessa, voidaan kuntouttavalla toiminnalla säästää vuosittain merkittäviä summia. Monessa vankilassa pystyy harjoittamaan fyysistä kuntoa, mutta henkisen kuntoutuksen tilanne on huonompi. Rahaa ei ole niin sanottuun pehmeään kuntoutukseen, kuten esimerkiksi teatteriin ja musiikkiterapiaan. Tähän olisi mielestäni panostettava, sikäli kuin vain resurssit ja rahoitus antavat myöten.

Vankia koskevat päätökset tehdään joka tapauksessa lähtökohtaisesti vankeuslain ja tutkintavankeuslain nojalla, vaikka vanki olisikin terveydenhuollon yksikössä. Vangin asema ei siis tässä suhteessa muutu, kun hänet on sijoitettu terveydenhuollon yksikköön. Ainoastaan terveydenhuoltoon liittyvissä asioissa vankiin sovelletaan edellä mainittuja yleiseen terveydenhoitoon liittyviä lakeja, muun muassa potilaslakia. Sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksen sairaalayksikköön ja sieltä poistamisesta päättää Rikosseuraamuslaitoksen sairaalayksikön toiminnasta vastaava ylilääkäri. Toivon, että tämä lakiuudistus parantaa esimerkiksi Juuan vankilassa vankien sairaanhoitajalle pääsyä. Tällä hetkellä sairaanhoitaja käy vankilassa vain kerran viikossa ja hänen palveluaan on saatavissa peräti 5 tuntia. Mielestäni se on täysin riittämätöntä, kun huomioidaan monen vangin varsin huono kunto.

Arvoisa rouva puhemies! Pidän hallituksen esitystä erittäin tarpeellisena.

18.39 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Valiokuntamme puheenjohtaja jo kävikin suurelta osin tämän sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintömme läpi. Muutamin sanoin puutun lähinnä kansanterveydellisestä näkökulmasta tähän meidän mietintöömme.

Tämä vankiterveydenhuollon siirtäminen oikeusministeriön hallinnonalalta sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle tukee vankien hoitoketjujen katkeamattomuutta vangin siirtyessä kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon piiriin sekä myös mahdollisuutta kansanterveystyön ja tartuntatautien vastustamistyön tehokkaampaan toteuttamiseen erityisen

Punkt i protokollet PR 74/2015 rd

riskin omaavan väestönosan kohdalla. Vankien näkökulmasta taas tavoitteena on parantaa hoidon jatkuvuutta vankilan ja ympäröivän yhteiskunnan välillä ja vähentää pidemmällä tähtäimellä vankien ja muun väestön terveyseroja. Kuten tämän esityksen perusteluissa todetaan, voi hyvin toimiva vankiterveydenhuolto tarjota mahdollisuuden tarttua syrjäytyneiden ihmisryhmien ongelmiin ja samalla tukea uusintarikollisuuden ehkäisyä. Vankeusaikaisen terveydenhuollon erillisyyden muista julkisista terveyspalveluista katkaisee kuitenkin olemassa olevat hoitosuhteet ja haittaa tuloksellisten hoitojatkumoiden kehittämistä.

Arvoisa rouva puhemies! Terveydenhuoltohenkilöstön erillisyyden vankilaorganisaatiosta, vankilan johdosta ja muusta vankilahenkilökunnasta on arvioitu voivan lisätä vankien luottamusta terveydenhuoltohenkilökuntaan ja mataloittavan kynnyksiä käyttää terveydenhuoltopalveluja. Tämä on todella tärkeä asia, kun mietitään sitä, mitä valiokuntamme puheenjohtaja kertoi vankien terveydentilasta ja muun muassa siitä, että vankien elinikä on keskimäärin 47 vuotta tällä hetkellä. Terveydenhoito- ja valvontatehtävien erottaminen toisistaan mahdollistaa terveydenhuoltohenkilökunnan ammattieettisten velvollisuuksien toteutumisen tätä nykytilaa paremmin ja tukee terveydenhuoltohenkilöstön todellisen ja koetun riippumattomuuden lisääntymistä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää lakivaliokunnan tavoin kannatettavana hallinnonalan siirtoa ja vankiterveydenhuollon liittämistä kiinteämmäksi osaksi yleistä terveydenhuoltoa. Valiokunta katsoo myös, että vankiterveydenhuollon vaatiman erityisasiantuntemuksen vuoksi on tarkoituksenmukaista keskittää järjestäminen valtakunnallisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisuudessa toimivaan yksikköön.

Arvoisa rouva puhemies! Lakivaliokunta antoi meille sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon ja kiinnitti huomiota esityksessä valitun järjestelmän aiheuttamiin kustannuksiin. Kustannusten nousu tällaisessa taloustilanteessa todella arveluttaa, mutta se, mikä on hyvää, on se, että laki kuitenkin selkeyttää terveydenhuoltohenkilöstön asemaa ja erottaa terveydenhoidon vankien vartioimisesta. Tämä toteutuessaan tekee sen, että meillä Suomessa pystytään toteuttamaan vakiintuneena pidettyä vankeinhoidon kansainvälistä periaatetta, jonka mukaan vankilan terveydenhuoltohenkilökunnan ei tulisi osallistua minikäänlaisiin valvonnan ja järjestyksen ylläpidon tehtäviin.

Riksdagen avslutade den allmänna debatten.

Riksdagen godkände innehållet i lagförslag 1—10 i proposition RP 49/2015 rd enligt betänkandet. Första behandlingen av lagförslagen avslutades.